

Тема 5. Руські удільні князівства у складі іноземних держав у другій половині XIV - першій половині XVI ст. Кримське ханство.

<i>Держава, до складу якої входили українські землі</i>	<i>Українські території, дата захоплення</i>	<i>Основні воєнно-політичні події; становище українських земель</i>
<i>Велике князівство Литовське</i>	<p>1340-1385 правління на Волині Любарта.</p> <p>1345-1377 - правління Ольгерда. Приєднання Чернігово-Сіверщини, Київщини, Переяславщини, Поділля.</p>	<p>Міндовг – перший правитель (XIII ст.)</p> <p>Династія Гедиміновичів</p> <p>1362 р. – битва на р. Сині Води. Зменшення впливу Золотої Орди.</p> <p>Литва запозичила адміністративно-територіальний устрій, судочинство, військову організацію, релігію, державну мову.</p>
<i>Польське королівство</i>	<p>1340-1349 - боротьба польського короля Казимира III за українські землі з Угорщиною закінчилась поразкою. II половина XIV ст. – захоплення Галичини.</p> <p>I половина XV ст. – захоплення Західного Поділля.</p>	<p>Утворюються Руське та Подільське воєводства. Вводилося польське судочинство; усунення українців від керівних ролей в державі; покатоличення і полонізація української еліти.</p>
<i>Угорщина</i>	<p>XI ст. захоплення Ужгорода, Мукачева, Хуста. XII ст. – все Закарпаття, Придунайські землі відходять до Угорщини.</p>	<p>Землі поділялись на комітати, на чолі яких стояли жупани. Мадяризація української знаті. Колонізація земель іноземцями.</p>
<i>Молдавське князівство</i>	<p>Середина XIV ст. – захоплення Буковини.</p>	<p>Входження на правах автономії. Офіційна мова – українська. Створені Чернівецький і Хотинський повіти. На початку XVI ст. Молдавія увійшла до складу Османської імперії. Встановилося турецьке панування.</p>

<p><i>Кримське ханство</i></p>	<p>1449 р. - виділяється із Золотої Орди в окрему державу на чолі з Хаджі-Гіреєм. Південно – східний Крим, степові райони Причорномор'я, землі від гирла Дніпра до гирла Дону і Кубані.</p>	<p>Спустошливі напади на Галичину, Поділля, Київщину, Волинь. 1478 р. – ханство визнає васальну залежність від Османської імперії.</p> <p>1482 р. – напад на Київ хана Менглі-Герєя.</p>
<p><i>Московське князівство</i></p>	<p>XVI ст. – у результаті війн з Литвою приєднало Чернігівщину і Новгород-Сіверщину.</p>	<p>Земельні володіння місцевих князів ліквідуються. Створюються повіти на чолі з воєводами. Посилаючись на історичну традицію, Москва заявляє про свої права на всі руські землі.</p> <p>1514 – битва під Оршею, перемога військ ВКЛ</p>

Причини швидкого підпорядкування Литвою руських земель

- Руські землі були ослаблені золотоординським ігом.
- Населення руських земель віддавало перевагу Литві перед Ордою, у протистоянні між цими державами виступало на боці Литви. Історики кваліфікують просування Литви в руські землі не як завоювання, а як «мирне приєднання», як «тиху експансію».
- Успішним діям Литви сприяло ослаблення Орди і її розкол на ворогуючі частини.
- Литовські князі, щоб забезпечити управління величезними завойованими територіями, майже не втручалися у життя українських земель. «Старого не змінюємо, а нового не запроваджуємо».

<i>Кревська унія</i> <i>4 серпня 1385 р.</i>	
<i>Причини</i>	Прагнення Литви і Польщі об'єднати зусилля перед небезпекою з боку Тевтонського ордену. Пошуки великим князем литовським Ягайлом союзника в боротьбі за владу. Прагнення Польщі мирним шляхом здобути руські землі.
<i>Зміст</i>	Шлюбна унія – литовський князь одружився з польською королевою і був проголошений польським королем. Приєднання ВКЛ до Польщі. Прийняття литовцями католицизму.
<i>Наслідки</i>	Об'єднання зусиль двох держав допомогло розгромити Тевтонський орден і зупинити просування німців у слов'янські землі. Посилювався вплив поляків в Україні, насадження католицизму.

1392 – 1430 рр. - Правління князя **Вітовта**.

1392 р. – Ягайло визнав Вітовта своїм намісником (Острівська угода)

1398 р. – Вітовт проголошує себе великим князем Литовським під номінальною зверхністю Польського короля, фактичний розриває Кревську унію.

1399 р. – нищівна поразка Вітовта у битві на Ворсклі.

1410 – перемога у Грюнвальдській битві, як наслідок – Городельська унія 1413 р. Збереження власного управління, судочинства, релігії, мови. Ліквідація українських удільних князівств.

<i>Городельська унія</i> <i>2 жовтня 1413 р.</i>	
<i>Причини</i>	Після перемоги під Грюнвальдом (15 липня 1410р.) посилювалося прагнення Литви до державної незалежності від Польщі.
<i>Зміст</i>	ВКЛ визнавалося незалежною державою, хоча обрання великого князя контролювалося польським королем. Вітовт ставав по життєвим правителем. Литовська католицька знать урівнювалася у правах з польською шляхтою; вводився польський адміністративний поділ.
<i>Наслідки</i>	Посилення впливу у Литовському князівстві католицької віри.

Українське козацтво

Дике поле - історична назва нерозмежованих і слабо заселених причорноморських степів в середній і нижній течії Дністра.

Козак - член самоврядних чоловічих військових громад, що з XV століття існували на теренах українського «Дикого поля» на межі християнського і мусульманського світів.

Перша згадка про українських козаків у писемних джерелах - 1489 р. - «Хроніка» М.Бельського

Пердумови виникнення козацтва:

Наявність великого масиву вільних земель Дикого поля зі сприятливими умовами для ведення господарства у прикордонних територіях між християнськими і мусульманськими світами

Досвід освоєння степів Дикого Поля ватагами уходників, що організовувалися з охочих міщан і

Поява значної кількості людей, які внаслідок погіршення умов життя, зростання повинностей і податків прагнули переселитися на нові землі у пошуках кращої долі.

Причини виникнення козацтва

Нездатність влади організувати надійний захист населення Південної Київщини і Східного поділля від татарських нападів.

Посилення соціального і національно-релігійного гноблення, запровадження кріпацтва.

Організаторська роль місцевих, прикордонних землевласників і урядовців

**Верхній замок у Луцьку.
Друга половина 14 ст.- 15**

**Кам'янець - Подільська
фортеця. 14 - 16 ст**

Хотинська фортеця. 13-16 ст

**Костел святого Варфоломія в
Дрогобичі. 1392 р. - 15 ст.**

**Замок Паланок (Мукачівський
замок) 14 - 17 ст.**

**Гануезька фортеця у
Судаку. 1371 - 1469 рр.**

**Покровська церква-
фортеця в с. Сутківцях.
1476р.**

Вірменський собор у Львові. 1363

**Ханський палац у Бахчисараї.
1532-1764 рр.**

**Ікона святого Юрія Змієборця із с. Станілі
поблизу м. Дрогобич. Кінець 14 ст**

**Ікона Богородиці з пророками з
церкви у Підгородцях**